

OPERN WELT

Arvustus

SULGEDEGA EHITUD HELID

Rahvusooper Estonia tähistab Tallinnas oma maja 100. aastapäeva Tõnu Kõrvitsa ooperi „Liblikas“ maailmaesiettekandega.

Tõnu Kõrvitsa esimene täispikk ooper algab taevalikult. Tšelesta mahedad helid, mille püüab kinni vibrafon ja kannab edasi harf. Järgnevad keelpillid kajana *pianissimos*. Puupuhkpillide melanhoolsed akordid kõlavad ooperi edenedes ikka ja jälle. Lummavad trompetihelid *con sordino*. Siis kostab parterist proloogiks tenorihääl.

Kahevaatuselise ooperi süžee on järgmine: Erika on möldri ja lindnaise tütar, kes heitis endalt ühel päeval sulerüü, et elada inimesena. Tänu sellele saab temast andekas tantsija. Teatris kohtab ta Augustit ja nad armuvad, kuigi linnud hoiatavad neid, et peagi saabub talv ja siis peab Erika ellujäämise nimel koos nendega lahkuma. Erika otsustab aga, lootes leida kaitset teatrist ja armastusest, Augustit mitte maha jätta – ja surebki tema käte vahel.

Vahele on pikitud stseene „Hamletist“, Estonia maja ajaloolisest avaetendusest, kus Erna kehastub Opheliaks ja Theodor Hamletiks. Erna pühendab Augusti teatri ja oma kunsti saladustesse. Need neli osatäitjat on teatriajaloos tuntud isikud: tantsija Erika Tetzky, näitlejad August Michelson, Erna Villmer ja Theodor Altermann, kes kõik olid teatri algusaegade staarid. Just seepärast sobib see ooper suurepäraselt Estonia maja 100. aastapäeva tähistamiseks. Samas loovad Hamleti stseenid hurmavat salapära, on aimata fataalset lõppu (lavastaja Peeter Jalakas laseb Yoricku kolbal kaugjuhitavalt üle lava libiseda). Kuid kohati kannatab libreto liialt täpse kohaseotuse all ja kunstifilosoofilist sügavust on vähe – kusjuures autorid Maria Lee Liivak ja Lauri Kaldoja on ooperi aluseks oleva teose, Eestis palju loetud nüüdisaegse kirjaniku Andrus Kivirähki romaani muinasjutulist tegevustikku juba niigi paisutanud.

Muusika seevastu on kuulamist väärt. Niipea kui tegevustik suundub võlumaailma, sahisivad haldjatiivad nagu Britteni „Suveöö unenäos“; kui Debussy Mélisande oma kuldseid kiharaid kammib, kõlab õnnis metsakohin nagu Janáčeki ooperi „Kaval rebaseke“ lõpus (mille Jalakas ja videokunstnik Emer Värk ilmaasjata kitsiliku varjumänguna

liblikaprojektsioone katvale loorile löid). Kadentsid justkui tekivad ja samas kaovad. Vaskpillide helid tihenevad ähvardavaks klasteriks. Nii nagu minimalismis moodustuvad väljadest kaasahaaravad rütmiskeemid. On ka kummituslikke sosinkoore, üks tormistseen kohiseva keelpillitremologa ja ülekölavate flöötidega, mille helid meenutavad tuules

näitlejad August Michelson, Erna Villmer ja Theodor Altermann, kes kõik olid teatri algusaegade staarid. Just seepärast sobib see ooper suurepäraselt Estonia maja 100. aastapäeva tähistamiseks. Samas loovad Hamleti stseenid hurmavat salapära, on aimata fataalset lõppu (lavastaja Peeter Jalakas laseb Yoricku kolbal kaugjuhitavalt üle lava libiseda). Kuid kohati kannatab libreto liialt täpse kohaseotuse all ja kunstifilosoofilist sügavust on vähe – kusjuures autorid Maria Lee Liivak ja Lauri Kaldoja on ooperi aluseks oleva teose, Eestis palju loetud nüüdisaegse kirjaniku Andrus Kivirähki romaani muinasjutulist tegevustikku juba niigi paisutanud.

Muusika seevastu on kuulamist väärt. Niipea kui tegevustik suundub võlumaailma, sahisevad haldjatiivad nagu Britteni „Suveöö unenäos“; kui Debussy Mélisande oma kuldseid kiharaid kammib, kõlab õnnis metsakohin nagu Janáčeki ooperi „Kaval rebaseke“ lõpus (mille Jalakas ja videokunstnik Emer Värk ilmaasjata kitsiliku varjumänguna liblikaprojektsioone katvale loorile löid). Kadentsid justkui tekivad ja samas kaovad. Vaskpillide helid tihenevad ähvardavaks klasteriks. Nii nagu minimalismis moodustuvad väljadest kaasahaaravad rütmiskeemid. On ka kummituslikke sosinkoore, üks tormistseen kohiseva keelpillitremologa ja ülekölavate flöötidega, mille helid meenutavad tuules kriiksuvaid uksi. Mõjutustega eesti rahvamuusikast, millega Kõrvits juba mõned aastad tegelenud on (näiteks kindel pentatooniline helirida), annab muusikale võõrapärase tumeda kuma, mille orkester Vello Pähna dirigeerimisel andunult, kontsentreeritult ja peenetundeliselt ellu äratab. Augusti keskset partiid, mille liinid meenutavad eriti Britteni deklamatsioonilist stiili, laulab Oliver Kuusik imelise kerge tenoriga, nagu oleks see osa just talle loodud. Kadri Kipperile on Erika partii esimene peaosa – šarmantne sopran näeb vaeva, et orkestrile mitte alla jääda. Helen Lokuta loob suveräänse Erna/Ophelia, samal ajal kui Rauno Elp jääb Theodori/Hamletina pigem silmapaistmatuks.

Saksamaal on Tõnu Kõrvits (s 1969) tuntud eeskätt seoses koorimuusikaga – „Kreegi vihik“ koorile ja keelpilliorkestrile saavutas rahvusvahelise edu. Eesti on kooritraditsiooni poolest tuntud ja ehk mängib seegi oma osa. Kõrvitsa põhiala ei ole aga koorimuusika, vaid pigem kammermuusika ja teosed väikesele orkestrikoosseisule. Tema pill on basskitarr, arranžeerimist ja orkestreerimist – muuhulgas rokk- ja bigbändidele – õppis ta isalt.

Kõrvits, kes on end siiani pigem „lühimaajooksjaks“ pidanud (ta on kirjutanud kaks lühikest kammerooperit), töötas peaaegu neli aastat Estonia maja juubelipidustuste ooperi kallal. Algul katsetas ta Edgar Allan Poe novelliga, kuid veendus siis, et see tekst ooperilaval ei tööta. Möödunud oli aga juba kaks aastat ja projekt oleks peaaegu ebaõnnestunud. Kuni üks sõber tuli „Liblika“ idee peale. Siis läks kõik juba üsna kiiresti. Nii ongi Kõrvits ka pikamaajooksuga sõbraks saanud.